

22.13x30.46	1	8	עמוד	מצב הרוח	05/2024	90175850-5
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790						

פולישוק

מנחם רהט

חוזה המדינה הראשון - 80 שנה לפני הרצל

הרב יהודה ביבאס, שצאצאיו חטופים בעזה, היה חוזה המדינה הראשון • הציוני הראשון, לפני פרוץ הציונות, שהפיץ את רעיון שיבת היהודים מהגלות הארורה גם בכוח הנשק • מורשתו חילחלה דרך הרב יהודה אלקלעי למשפחת חוזה המדינה בנימין זאב הרצל

4 < הרעיון שהגאולה תבוא מכוח איתערוותא דלתתא (התעוררות מלמטה), כפי שגם גרסו תלמידי הגר"א בעקבות רבם, נולד במוחו של הרב ביבאס, לא בחלל מדיני ריק. באותה עת ניהלו היוונים (1821) את מלחמת השחרור שלהם מלפיתת החנק של העותומנים ('האיש החולה על הבוספרוס'), וכעבר עשור (1831) התעוררה תנועת התחיה האיטלקית, 'איטליה הצעירה', שפעלה לשחרור מדינת המגף משלטון זר והיתה מופע מקרים למהפכות אביב העמים של 9-1848. "כך התגבשה אצלו הדעה כי נפתח סדק של תקווה לעם ישראל הקדום והמפוזר לחזור למולדתו הקדומה", כותבת ד"ר יעל ויילר ישראל, שחקרה את תולדותיו ומשנתו של הרב ביבאס.

והיא מוסיפה: "במשנתו המדינית שזורות שתי תוכנות שונות במהותן בשני ממדים: ממד הראליה הפוליטית וממד החזון והאמונה". אז תגידו אתם - זה לא 'הרצל הראשון' שהטריים בכ-80 שנה את הרצל האמיתי?

5 < הרב ביבאס לא השאיר כתבים רבים. גם אין לנו עדויות לגבי פעילויותיו (אף כי ידוע כי הוא פעל להפצת אתרוגי קורפו כאתרוגי מהדרין בכל העולם היהודי). ידועים רק דברים שבעל פה שהשמיע מול יהודים שפגש בנתיבי מסעותיו באירופה והאימפריה העותומנית, ודיווחים של אישים שנפגשו עימו. כך למשל הרב יהודה אלקלעי: "שמעתי מפי קדוש, הרב הגדול מעוז ומגדול, הר"ר יהודה ביבאס נר"ו [נטריה ר'קמנא ופ'קריה] שזהו שנאמר במלאכי: 'שובו אלי וְאֶשׁוּבָה אֲלֵיכֶם'. רוצה לומר, שישובו ישראל להסתופף בצילו בא"י ואח"כ ישרה שכינתו בינינו". יעל ויילר ישראל מצביעה על הקשר הישיר בין רעיונותיו של ביבאס לאלה של הרצל וקובעת שהכל החל ממשנתו של הרב ביבאס, הציוני הראשון, שזרח בעולם היהודי עוד לפני היות הציונות.

6 < גם פעילים נוצריים ששוטטו באירופה נדהמו מרעיונות המדינה היהודית שקלחו מפיו ודיווחו על הרב המוזר שמטיף ליהודים "להתאמן בנשק ולהוציא את א"י מידי התורכים, בהנהלת המשיח, כשם שהיוונים הוציאו מידיהם את ארצם. הרבי הזה השאיר רושם עמוק אצל היהודים... כשקבע שהיהודים חייבים להיות מלומדי מדע ונשק, כדי לכבוש את פלשתינה מידי התורכים".

ראויים צאצאיו של הרב ביבאס - הרצל שלפני הרצל - שמדינת ישראל, תולדת משנתו, תעשה הכל לשיחרורם המיידים ממלחעות הנאצים החדשים.

אריאל, מימין, וכפיר ביבאס. צילום: לפי סעיף 27 א.

הרצל. נכון, ביבאס לא המציא את הכמיהה לצינון. זו באה לידי ביטוי בתפילות היום-יום. אבל התקווה היתה, שהמדינה תיוולד בדרך נס. תרד משמיים. והיו גם רעיונות למדינה יהודית במקומות אחרים. עמנואל נוח האמריקני דיבר על הקמת מדינה יהודית ושמה אררט בגרנד איילנד, ניו יורק, והיו עוד. אבל הראשון שדיבר על שיבה פיזית לצינון, וחילוצה מידי זרים אפילו בכוח הנשק, היה הרב ביבאס, בתחילת המאה ה-19, כ-135 שנה לפני קום המדינה.

ביבאס - רבה של קהילת האי קורפו, מרבני גיברלטר, פוסק ומוקבל, שאף זכה בתואר אקדמי איטלקי (ד"ר), בקיא ומעורה בהוויות העולם - לא רק הקדים את חזונו של הרצל. הרעיון הנועז לכיבוש ארץ ישראל מידי העותומנים בכוח הנשק, וכינונה בה של מדינה יהודית ריבונית, הקדים אפילו את בני הדור שקדם להרצל, מבשרי הציונות, ובהם הרב יהודה אלקלעי (מפיץ רעיון התשובה הלאומית); הרב צבי הירש קלישר (שכתב את המשפט הלא יאמן הבא: "אל יחשוב החושב כי פתאום יירד ה' משמים ארצה לאמור לעמו: צאו!... אלא מעט מעט תבוא גאולת ישראל... ע"י סיבה טבעית מבני אדם וע"י רצון המלכויות לקבץ פזורי ישראל לאדמת הקודש... כי לה' התשועה והוא יסובבנה ע"י בני אדם" (ספרו את זה לאחינו שנשרפו בכבשני אושוויץ בצפייה ש'פתאום יירד ה' משמיים); הרב אליהו גוטמכר (שכתב כי "אצלי כבר ברור שהם יתחילו ישראל לעבוד אדמת הקודש... שיהיה התחלת הגאולה, גם [אפילו] כשלא יהיו ישראל ראויים לכך", ומזהיר מפני "הקליפה שגוברת גם בצדיקים היותר גדולים לבטל הטוב הזה" (מזכיר משהו?), ורבים אחרים. אבל הרב ביבאס היה הראשון. ראשון לצינון.

1 < לית מאן דפליג: יום העצמאות תשפ"ד יהיה הקשה בתולדות המדינה, מאז הוחל לחגוג אותו בתש"ט (שייזכר בשל מחדל 'המצעד שלא צעד'). קשה יהיה השנה לשמוח ביום חגה של מדינת היהודים, פרי חזון הנביאים ותקוות הדורות, יצירת חזונו של בנימין זאב הרצל והתנועה הציונית, בעודנו מלקקים את פצעי טבח שמחת תורה, וכשעדיין שבויים במנהרות החמאס 132 חטופים, חלקם לדאבון הלב כבר אינם בין החיים.

קשה לשמוח, אבל קשה יותר שלא לשמוח. היש הוא ענק, על פי כל אמת מידה היסטורית. עצם היוולדה של מדינה יהודית לאחר 1,878 שנות גלות ארורה, של פרעות ופורענויות, מהווה סיבה למסיבת הכרת הטוב כלפי בורא עולם. התכנסותם של למעלה מ-7 מיליון יהודים בארץ הקודש, כינון מדינה יהודית ריבונית במולדת ותחיית הלשון העברית, הם הנס המשולש המופלא בתולדות עמנו, ומענה אולטימטיבי משמיים למשאלת העם לאורך כל שנות גלותו: "אָבִינוּ אֶבְרָהָם, הָרָאָנוּ אוֹת לְטוֹבָה וְקִבְּץ נְפֻצוֹתֵינוּ מְאֻרָּבֶּע כְּנִפּוֹת הָאָרֶץ" (מתוך תפילת תחנון בשחרית של חול). זכינו ונענינו בזמננו ולעינינו. האם לא ראוי להודות ולשבח על זאת, בהלל ובשמחה? ואיזו נפש יהודי תעז לכפור בטובתו של מקום ולבעוט במתנת שמים זו (רח"ל)?

2 < אבל הנס הענק אינו מושלם. 132 חטופים וחטופות נאנקים בשבי צר ואוייב, וחיים תלואים מנגד.

כל חטוף וחטופה הם עולם ומלואו. אולם מצטמרר הלב ביתר שאת מול העובדה שביניהם מצויים גם ילדים, ובהם שני צעירי החטופים - ילדיה הג'ינג'ים של משפחת ביבאס, אריאל וכפיר, הראשון נחטף בהיותו בן 4 ואחיו אז בן תשעה חודשים, עם הוריהם שירי וירדן. תצלומיהם עם אימם המבוטעת בחוצות חאן יונס, הרטיטו כל מי שבשם אנוש ייקרא.

3 < השם ביבאס הוא שם מיוחס בתולדות ישראל. סבה זקנה של המשפחה, הרב יהודה ביבאס (1782-1852), היה 'הרצל הראשון' - חוזה המדינה הראשון, הציוני הראשון, כ-80 שנה לפני הקונגרס הציוני הראשון, שכונו הרצל. הרב ביבאס, הוא ולא אחר, היה הניצוץ שהצית את שלהבת הרעיון הציוני במשפחת הרצל: אבות המשפחה היו תלמידי הרב יהודה אלקלעי, אשר כתב רבות על תשובה במובן שיבה (וְתִשְׁבְּתוּ הָרְקֻמָּה, ש"א ז'), והוא זה שממנו חילחל חידוש מופלא זה, שלמד מפי הרב ביבאס, למשפחת